

**“O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING
ILMIY ASOSLARI VA MUAMMOLARI”
ILMIY-TADQIQOT MARKAZI**

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

**MINTAQAVIY IQTISODIYOTNING ZAMONAVIY MUAMMOLARI:
TAJIRIBA, TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR**

**II respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallari to'plami
8-9-noyabr 2024**

**СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ:
ОПЫТ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

**сборник материалов II республиканской научно-практической
конференции
8-9 ноября 2024**

**MODERN PROBLEMS OF THE REGIONAL ECONOMY:
EXPERIENCE, TRENDS AND PROSPECTS**
collection of materials of the II republican scientific and practical
conference

November 8-9, 2024

Samarqand - 2024

**“O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHNING
ILMIY ASOSLARI VA MUAMMOLARI” ILMIY-TADQIQOT
MARKAZI**

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

**MINTAQAVIY IQTISODIYOTNING ZAMONAVIY
MUAMMOLARI: TAJRIBA, TENDENTSIYALAR VA
ISTIQBOLLAR**

**II respublika ilmiy-amaliy konferensiya materiallar to'plami
8-9 noyabr 2024**

**СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ РЕГИОНАЛЬНОЙ
ЭКОНОМИКИ: ОПЫТ, ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ**

**сборник материалов II республиканской научно-практической
конференции
8-9 ноября 2024**

**MODERN PROBLEMS OF THE REGIONAL
ECONOMY: EXPERIENCE, TRENDS AND PROSPECTS**
**Collection of materials of the II republican scientific and practical conference
November 8-9, 2024**

Samarqand - 2024

“Mintaqaviy iqtisodiyotning zamonaviy muammolari: tajriba, tendentsiyalar va istiqbollar” II respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to‘plami. –T.: TDIU-SamSI. 2024. – 564 b.

Ushbu to‘plam FZ-5421033210-sonli “Milliy iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish tizimi transformatsiyasining metodologik asoslari” nomli fundamental loyiha doirasida “Mintaqaviy iqtisodiyotning zamonaviy muammolari: tajriba, tendentsiyalar va istiqbollar” mavzusida bo‘lib, unda “O‘zbekiston – 2030” strategiyasi va mintaqaviy muammolar, hududiy boshqaruvni markazsizlashtirish va hududlarni rivojlantirishning iqtisodiy vositalarini takomillashtirish, raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish va uning mintaqalarning raqobatbardoshligini oshirish bilan o‘zaro bog‘liqligi, hududlarni rivojlantirish va “yashil iqtisodiyot”ni shakllantirishning ekologik muammolari va mintaqaviy rivojlanish bo‘yicha fanlararo tadqiqotlar: sotsiologiya, hududiy brendlar, yangi iqtisodiy geografiya kabi mavzularga oid tadqiqot ishlari va ilmiy qarashlari aks ettirilgan materiallar bayoni keltirilgan.

To‘plamga iqtisodiy muammolar bo‘yicha ilmiy izlanishlar olib borayotgan yetakchi xorijiy va mahalliy oliy ta‘lim muassasalari professor-o‘qituvchilari, ilmiy tadqiqot muassasalarining mutaxassislari, ilmiy xodimlari, doktorantlari, mustaqil izlanuvchilari hamda iqtidorli talabalari, vazirlik va korxonalarning rahbar xodimlari va mutaxassislarining ilmiy izlanishlari natijalari kiritilgan.

To‘plamda keltirilgan materiallarning mazmuni, undagi statistik ma‘lumotlar, keltirilgan me‘yoriy-huquqiy hujjatlarning haqqoniyligi, bildirilgan fikr-mulohazalar va takliflarga mualliflarning o‘zlari mas‘uldirlar.

Tahrir hay‘ati raislari:

prof. S.K.Xudoyqulov
prof. D.X.Asanova
prof. A.M.Qodirov

Tahrir hay‘ati a‘zolari:

N.K.Aimbetov – akademik, i.f.d., professor
B.Ruzmetov – i.f.d., professor
F.I.Isayev – DSc, dotsent
P.P.Deryugin – ijtimoiy fanlar doktori., professor
A.T.Axmediyeva – DSc, professor
B.O.Do‘stmatov – PhD, dotsent
B.X.Ma‘murov – PhD
Z.A.Fazliddinova – tadqiqotchi

Taqrizchilar:

i.f.d., prof. F.T.Egamberdiyev
i.f.d., prof. N.M.Mahmudov

© “O‘zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishning ilmiy asoslari va muammolari” ITM, 2024-yil

-zamon talablaridan kelib chiqib yangilash va samarali foydalanish masalalariga e'tibor qaratish maqsadga muvofiq.

Samarali makroiqtisodiy siyosatni yuritish, barqaror iqtisodiy o'sish sur'atlarini ta'minlash, tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali mamlakatda kambag'allikni qisqartirish, barqaror iqtisodiy o'sish borasida maqbul davlat siyosatini amalga oshirish tizimini joriy etish zamon talabidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 2022-yil 17-maydagi "Tibbiyot muassasalari xodimlarini moddiy qo'llab-quvvatlash hamda rag'batlantirishni kuchaytirish choratadbirlari to'g'risida"gi PF-136-son sonli qarori.

Prezidentning 2022-yil 11-apreldagi «Tibbiyotda xususiy sektor faoliyatiga qo'shimcha qulayliklar yaratish va soha xodimlarini qo'llab-quvvatlash choratadbirlari to'g'risida»gi Farmoni.

SH.SH. Shodmonov, U.V. G'ofurov Iqtisodiy nazariya. Ma'ruzalar matni. - T: "Fan va texnologiya" nashr-2018.

A.SH. Bekmurodov, U.V. G'ofurov O'zbekistonda iqtisodiyotni liberallashtirish va modernizatsiyalash: natijalar va ustivor yo'nalishlar: o'quv qo'llanma. - T:TDIU-2007.

O'zbekiston Respublikasi Davlat Statistika Qo'mitasi. O'zbekiston Respublikasi 2008-yil T: 2007

Ziyayev T.M. Tarmoq va korxona iqtisodiyoti. - T: TDIU 2007

<http://parliament.gov.uz/uz/events/committee/23612/>.

<http://stat.uz>.

<https://kun.uz/uz/55904832>

https://strategy.uz/index.php?category=liberalizatsiya_ekonomika_langz

<https://kun.uz/uz/news/2022/05/20/ozbekiston-iqtisodiyotini-rivojlantirish-uchun-nimalar-qilish-kerak-jahon-banki-ekspertlari-tavsiyalari>

O'ZBEKISTONDA AHOLI DAROMADLARI TENGSIZLIGINI BARTARAF ETISH BO'YICHA MAVJUD IMKONIYATLAR TAHLILI

Musulmonova Shahlo Nasriddinovna

"Iqtisodiyot" kafedrası o'qituvchisi

Buxoro davlat universiteti

Mehnatga layoqatli aholining daromadlari, uning darajasi, tarkibi, olish manbalari va tabaqalanish darajasi jamiyatning iqtisodiy va ijtimoiy farovonligining eng muhim ko'rsatkichlari hisoblanadi. Daromad odamlarning shaxsiy ehtiyojlarini qondirishning asosiy manbai bo'lib xizmat qiladi.

"Daromad" tushunchasi murakkab iqtisodiy kategoriyani ifodalaydi. J.Xiks daromad deganda, kelajakdagi daromadning pul ko'rinishidagi kapital qiymati bir xil bo'lib qolishi sharti bilan, jismoniy shaxs ma'lum bir hafta davomida sarflashi mumkin bo'lgan maksimal pul miqdori sifatida tushunadi.¹ Ilmiy jamoatchilikda mavjud bo'lgan mehnatga layoqatli aholining shaxsiy daromadlarining quyidagi ta'riflarini keltirish mumkin. Shaxsiy daromad - bu shaxs tomonidan ma'lum turmush darajasini ta'minlash uchun foydalaniladigan naqd va natura shaklida olingan mablag'lar yig'indisi.

N.A. Gorelovning fikricha, "shaxsiy daromad" tushunchasini aniqlashda ularni olish manbalariga e'tibor qaratish lozim. Shaxsiy daromad - bu fuqarolarning mehnat faoliyatida ishtirok etishi, ishlab chiqarishning har qanday turlari va boshqa resurslarga egalik qilish va ulardan foydalanish, shuningdek, qonun hujjatlariga muvofiq ijtimoiy guruhlarga mansub bo'lgan barcha pul va natura daromadlarining yig'indisi.

Turli iqtisodiy nazariyalar shaxsiy daromad manbalarini turlicha izohlaydi, lekin umumiy xulosa shundan iboratki, har bir ishlab chiqarish omili shaxsiy daromadning ma'lum bir turi hisoblanadi. Bizga ma'lumki, asosiy ishlab chiqarish omillari tarkibiga tabiiy resurslar (yer va barcha tabiiy resurslar), kapital, shuningdek investitsiya resurslari, mehnat, tadbirkorlik faoliyati, axbarot kiradi. Yuqorida keltirilgan omillarning har biri bo'yicha daromad asosiy shaklni oladi.

Ushbu omillar miqdori va sifati har bir kishida har xil bo'lganligi sababli kishilarning daromadlari turlicha. Daromad tengsizligi – bu jamiyatdagi aholining turli qatlamlari o'rtasidagi daromadlar farqini anglatadi. Ushbu farq katta bo'lsa, tengsizlik darajasi yuqori bo'ladi va u iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Daromad tengsizligini o'lchashda eng ko'p qo'llaniladigan ko'rsatkichlardan biri bu Jini koeffitsienti hisoblanadi.

Jini koeffitsienti tushunchasi. Jini koeffitsienti – daromadlar taqsimotidagi tengsizlikni aniqlash uchun qo'llaniladigan statistik ko'rsatkich. Uni 1912-yilda italyan iqtisodchisi Corrado Gini ishlab chiqqan. Jini koeffitsienti daromad tengsizligini sonli ko'rinishda ifodalaydi.

- Koeffitsientning qiymati 0 va 1 oralig'ida bo'ladi:

- 0 qiymati – jamiyatda barcha insonlar daromadlari teng ekanligini bildiradi (ya'ni to'liq tenglik).

- 1 qiymati – daromadlarning to'liq tengsizlik holatini ifodalaydi, ya'ni jamiyatdagi barcha daromadlar bitta shaxs yoki qatlam tomonidan qo'lga kiritilayotganini bildiradi.

Ba'zi hollarda Jini koeffitsienti 0 dan 100 gacha foiz ko'rinishida ifodalanishi ham mumkin.

Bu tafovut kattalashgan sari jamiyat farovonligiga putur yetadi. Daromadlar tengsizligi jamiyatning barqarorligi va rivojlanishi uchun jiddiy muammo hisoblanadi. Ushbu muammoning yechimlari nafaqat iqtisodiy, balki ijtimoiy-siyosiy va madaniy omillarga ham bog'liqdir. O'zbekistonda daromadlar tengsizligini bartaraf etish uchun bir qator tadbirlar amalga oshirilishi lozim.

Aholi daromadlari tengsizligini bartaraf etishning bir necha yo'llari mavjud.

1. Progressiv soliq siyosatini joriy etish: progressiv soliq stavkalari boylardan ko'proq soliq olishni nazarda tutadi va shunday qilib, daromadlarni qayta taqsimlashga yordam beradi. Bu soliq tushumlarini ko'paytiradi va kambag'allikni kamaytirishga xizmat qiladi.

2. Ijtimoiy dasturlarni kuchaytirish: Davlat ijtimoiy dasturlari orqali kam ta'minlangan oilalarga yordam ko'rsatishi lozim. Bu dasturlar o'z ichiga oladi:

- ta'lim va sog'liqni saqlash sohasidagi imtiyozlar: bepul yoki arzon ta'lim va tibbiy xizmatlarni ta'minlash.

✓ - bandlik dasturlari: ishsizlarga ish topishga ko'maklashish va kasbiy o'quv kurslarini tashkil etish.

3. Ta'lim sifatini oshirish: ta'lim sifati va uning barcha aholi qatlamlari uchun mavjudligini ta'minlash daromadlar tengsizligini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Kasbiy ta'lim va qayta tayyorlash kurslari mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshiradi va yuqori daromadli ish o'rinlariga yo'l ochadi.

4. Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash: kichik va o'rta biznes (KO'B) aholining keng qatlamlari uchun ish o'rinlari yaratish va daromad manbalarini kengaytirishga yordam beradi. Bu sohani qo'llab-quvvatlash uchun davlat tomonidan quyidagi choralar ko'rilishi mumkin:

- soliq imtiyozlari: KO'B uchun soliq yukini yengillashtirish.

- qarzlar va grantlar: tijorat banklari orqali imtiyozli qarzlar va grantlar berish.

5. Ayollar va yoshlar bandligini oshirish ayollar va yoshlar uchun ish o'rinlarini yaratish daromadlar tengsizligini kamaytirishga yordam beradi. Bu maqsadda maxsus dasturlar va loyihalar amalga oshirilishi mumkin:

- tadbirkorlikni rag'batlantirish: Ayollar va yoshlar uchun tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash dasturlari.

- kasbiy o'quv kurslari: Ayollar va yoshlarni kasbiy o'qitish va qayta tayyorlash.

6. Mehnat huquqlarini himoya qilish: ishchilarning mehnat huquqlarini himoya qilish, ularning adolatli ish haqi olishini va ish sharoitlarini yaxshilash daromadlar tengsizligini kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Buning uchun quyidagi choralar ko'rilishi mumkin:

- mehnat qonunchiligini takomillashtirish: Ishchilarning huquqlarini himoya qilishga qaratilgan qonunlar va me'yoriy hujjatlarni kuchaytirish.

- ijtimoiy sheriklik: Ish beruvchilar va ishchilar o'rtasida ijtimoiy sheriklik munosabatlarini rivojlantirish.

7. Regional rivojlanishni qo'llab-quvvatlash: qishloq hududlarini rivojlantirish va mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy tengsizlikni kamaytirish maqsadida quyidagi choralar ko'rilishi mumkin:

- infratuzilmani yaxshilash: qishloq hududlarida infratuzilmani rivojlantirish va muhandislik kommunikatsiyalarini yaxshilash.

- investitsiyalarni jalb qilish: mintaqalarga investitsiyalarni jalb qilish va mahalliy ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash.

8. Zamonaviy texnologiyalarga kirishni ta'minlash: raqamli iqtisodiyot, sun'iy intellekt, va avtomatlashtirish texnologiyalari kiritilgan sektorlar yuqori daromadli ish o'rinlari yaratishi mumkin. Kam ta'minlangan aholi qatlamlarini zamonaviy texnologiyalar bilan tanishtirish va raqamli savodxonlik darajasini oshirish daromad tengsizligini kamaytirishga yordam beradi.

9. Yashash darajasi past bo'lgan hududlarni rivojlantirish: hududiy tengsizlik ham daromad tengsizligining sabablaridan biri hisoblanadi. Shu sababli chekka va

qoloq hududlarni iqtisodiy rivojlantirish, infratuzilmani yaxshilash va yangi ish o'rinlari yaratish orqali hududlar o'rtasidagi iqtisodiy farqlarni kamaytirish mumkin.

Ushbu chora-tadbirlar daromadlar tengsizligini kamaytirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda muhim o'rin tutadi. Davlat siyosati va ijtimoiy institutlar bu jarayonda asosiy rol o'ynaydi.

Xulosa. Daromadlar tengsizligini bartaraf etish ko'p qirrali va uzoq muddatli jarayondir. Bu boradagi muvaffaqiyat davlat tomonidan ishlab chiqarilayotgan siyosatlar va amalga oshirilayotgan tadbirlarning moslashuvchanligi va samaradorligiga bog'liqdir. O'zbekistonda daromadlar tengsizligini kamaytirish uchun olib borilayotgan choralar xorijiy tajriba bilan uyg'unlashgan holda amalga oshirilsa, barqaror iqtisodiy rivojlanish va ijtimoiy adolat ta'minlanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

Ivaylo, Angelov. (2024). 1. *Income Inequality as a Barrier to Economic Growth. Advances in social science and culture*, doi: 10.22158/assc.v6n3p1

T., Domonkos., Boris, Fisera., Maria, Siranova. (2023). 4. *Income inequality as long-term conditioning factor of monetary transmission to bank rates. Economic Modelling*, doi: 10.1016/j.econmod.2023.106492

Robert, A., Baron. (2017). 26. *Income inequality: How efforts to reduce it can undermine motivation – and the pursuit of excellence. Journal of Entrepreneurship and Public Policy*, doi: 10.1108/JEPP-07-2016-0028

Mukhitdinova, Muyassar, Ziyaviddinovna. (2019). 1. *Development of human capital in Uzbekistan by reducing inequality*. doi: 10.31150/AJEBM.V2I4.94

A., Meliboyev. 14. *Prospects of building a prosperous society in the new uzbekistan through an anti-poverty strategy*. doi: 10.56292/sjfsu/vol29_iss4/a16

Shahlo M., Aziza T. *External Labor Migration and Informal Employment: Situation, Problems and Their Causes //European Journal Of Business Startups And Open Society*. – 2023. – T. 3. – №. 12. – C. 45-50.

Shahlo M., Aziza T. *Poverty as a Socio-Economic Category //European Journal Of Innovation In Nonformal Education*. – 2023. – T. 3. – №. 12. – C. 27-31.

Nasriddinovna M. S. *SPECIAL DIRECTIONS OF POVERTY REDUCTION IN THE REGIONS //International Journal of Education, Social Science & Humanities*. – 2024. – T. 12. – №. 3. – C. 847-852.

Musulmonova S. *Mintaqalarda kamg'allik darajasini pasaytirish va xorij tajribasidan foydalanish yo'llari*. – 2024.

O'ZBEKISTON-2030 STRATEGIYALARI VA MINTAQAVIY HAMKORLIK

Murtazayeva E'zoza,

Qarshi Davlat Universiteti

Inson resurslarini boshqarish yo'nalishi talabasi

Xayitova Asila

Qarshi Davlat Universiteti

Inson resurslarini boshqarish yo'nalishi talabasi

O'zbekistonni yanada rivojlantirish maqsadida Prezidentimiz tomonidan amalga oshirilayotgan ishlar salmoqli tarzda olib borilyapti. Shular jumlasidan